

چراهای
نارنجی ایران

ایران در عصر صفویه

محمد علی علوی کیا

تصویرگر: امیر نساجی

۶

سرشناسه	: علوی کیا، محمدعلی
عنوان و نام بنیادآور	: ایران در عصر صفویه - محمدعلی علوی کیا؛ تصویرگر: امیر نساجی
مشخصات نشر	: تهران: قدیانی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۶۰ ص.: مصور (رنکی)، نقشه: ۲۹، ۲۲ سی.م.
فروست	: جراحی‌های تاریخ ایران - ۶
سایک	: ISBN 978-600-251-182-9
وضعیت فهرست نویسی	: ع
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۵۹ - ۶۰.
موضوع	: ایران - تاریخ - صفویان، ۹۰۷ - ۱۱۱۸ ق.
موضوع	: ایران - ساهان و فرمانروایان
شناسه افزوده	: نساجی، امیر، ۱۳۲۳ - تصویرگر
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۰ الف ۸ ع ۱۱۷۶ DSR
رده‌بندی دیویی	: ۹۵۶ - ۱۰۷۱ [ج]
سماره کتابشناسی ملی	: ۲۶۷۷۰۱۰

واحد کودکان و نوجوانان
موسسه انتشارات قدیانی

کتاب‌ها کینفت

www.ghadyani.org

تلفن: ۶۶۴۰۲۴۱۰ (خط ۵) - دورنگار: ۶۶۴۰۲۲۶۴

ایران در عصر صفویه

جراحی‌های تاریخ ایران - ۶

محمدعلی علوی کیا

ویراستار: جعفر ربانی - تصویرگر: امیر نساجی

طراحی اونیفورم و اجرای جلد: رینون گرافیک (پیتاد عرب بزر)

صفحه‌ها: ساهرخ حره‌غانی

زیر نظر شورای بررسی

جواب اول: ۱۳۹۱ - تعداد: ۱۶۵۰ نسخه

شابک: ۹ - ۱۸۲ - ۲۵۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸ - ISBN: 978 - 600 - 251 - 182 - 9

شابک دوره: ۸ - ۹۶۲ - ۵۳۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ISBN SET: 978 - 964 - 536 - 962 - 8

کد: ۹۱۲۱۷۷

جاب: چاپخانه قدیانی، تهران

کلیه حقوق محفوظ است.

۸۰۰۰ تومان

- ۵ ◇ پیشگفتار
- ۶ ◇ مقدمه

۷..... پیدایش طریقت صفویه

- ۷ ◇ اوضاع ایران در آستانه ظهور دولت صفویه چگونه بود؟
- ۸ ◇ اردبیل کجاست و چگونه مرکز جنبش صفویان شد؟
- ۸ ◇ صفی الدین اردبیلی که بود؟
- ۸ ◇ پیروان شیخ صفی الدین از چه گروه‌هایی بودند؟
- ۹ ◇ شیخ صفی الدین چگونه زندگی می‌کرد؟
- ۹ ◇ صوفیان چه کسانی بودند و چه باورهایی داشتند؟
- ۱۱ ◇ جانشینان شیخ صفی الدین چه کسانی بودند؟
- ۱۱ ◇ ماجرای ملاقات حواجه علی و تیمور لنگ چه بوده است؟
- ۱۲ ◇ چگونه طریقت صفویه به جنبش مسلحانه سیاسی تبدیل شد؟
- ۱۳ ◇ جنگجویان قزلباش چگونه پدید آمدند؟

۱۴..... تأسیس دولت صفویه

- ۱۴ ◇ چگونه نوجوانی چهارده ساله پایه گذار نخستین دولت مستقل در ایران شد؟
- ۱۵ ◇ رسمیت یافتن تشیع در ایران چه آثار و پیامدهایی داشت؟
- ۱۵ ◇ بر سر شیبک خان ازبک چه آمد؟
- ۱۶ ◇ چرا روابط صفویان با دولت عثمانی تیره شد؟
- ۱۶ ◇ در مکاتبات سلطان سلیم و شاه اسماعیل چه مطالبی مبادله شد؟
- ۱۷ ◇ در جنگ چالدران چه گذشت؟
- ۱۸ ◇ چرا سپاهیان قزلباش از سلاح آتشین استفاده نکردند؟
- ۱۸ ◇ شاه اسماعیل برای آبادی تبریز و رونق تجارت چه کرد؟
- ۱۹ ◇ چرا علمای شیعه به ایران دعوت شدند؟
- ۱۹ ◇ مکتب نقاشی هرات چگونه به تبریز منتقل شد؟
- ۲۰ ◇ سال‌های پایانی زندگی شاه اسماعیل چگونه گذشت؟
- ۲۱ ◇ شاه تهماسب چگونه به سلطنت رسید؟
- ۲۱ ◇ چرا شاه تهماسب برای جنگ با عثمانی روش «زمین سوخته» را در پیش گرفت؟
- ۲۳ ◇ چرا قزوین پایتخت صفویان شد؟
- ۲۴ ◇ نخستین انگلیسی که به دربار صفوی آمد که بود و با او چگونه رفتار شد؟
- ۲۵ ◇ در عصر صفویه زبان و ادبیات فارسی چگونه در هند گسترش یافت؟
- ۲۶ ◇ وضع عمومی مردم ایران در زمان سلطنت شاه تهماسب چگونه بود؟
- ۲۶ ◇ چرا مردم تبریز علیه صفویان شورش کردند؟
- ۲۶ ◇ چرا با مرگ شاه تهماسب، دربار صفویه صحنه جنگ‌های خونین شد؟
- ۲۷ ◇ دوره کوتاه سلطنت شاه اسماعیل دوم چگونه گذشت؟

۲۹.....شکوفایی و عظمت صفویه.....

- ۲۹ ◇ چرا از شاه عباس صفوی با لقب «کبیر» نام می‌برند؟
- ۲۹ ◇ ارتش ایران چگونه به سلاح آتشین مجهز شد؟
- ۳۱ ◇ پرتغالی‌ها چگونه از خلیج فارس اخراج شدند؟
- ۳۲ ◇ شاه عباس چگونه بیگانگان را از ایران بیرون راند؟
- ۳۳ ◇ اصفهان چگونه «نصف جهان» شد؟
- ۳۵ ◇ چرا میدان نقش جهان را کلکسیون هنر و معماری عصر صفوی می‌دانند؟
- ۳۸ ◇ زندگی شبانه در میدان نقش جهان چگونه بود؟
- ۳۹ ◇ مراسم شاهانه در میدان نقش جهان چگونه برپا می‌شد؟
- ۳۹ ◇ محله جلفا چرا و چگونه ساخته شد؟
- ۴۰ ◇ بازی‌ها و سرگرمی‌های مردم در دوره صفویه چه بود؟
- ۴۱ ◇ ایرانیان چگونه غذا می‌خوردند؟
- ۴۱ ◇ طرز لباس پوشیدن ایرانیان چگونه بود؟
- ۴۲ ◇ لباس و پوشاک زنان ایرانی چگونه بود؟
- ۴۳ ◇ شاهزاده خانم‌های درباری چگونه تربیت می‌شدند؟
- ۴۳ ◇ رسم قهوه‌خانه‌نشینی در ایران چگونه پدید آمد؟
- ۴۳ ◇ مهم‌ترین مرکز شاهنامه‌خوانی در اصفهان کجا بود؟
- ۴۴ ◇ کشیمن‌ریاک چگونه در ایران رواج یافت؟
- ۴۴ ◇ برای روشنایی از چه وسایلی استفاده می‌شد؟
- ۴۴ ◇ مردم عادی در چگونه جاهایی زندگی می‌کردند؟
- ۴۵ ◇ صنعتگران دوره گرد چگونه کار می‌کردند؟
- ۴۵ ◇ صنعتگران در عصر صفوی چه تولید می‌کردند؟
- ۴۶ ◇ صادرات و واردات ایران در دوره صفوی چه بود؟
- ۴۶ ◇ چه نوع سکه‌هایی در ایران رواج داشت؟
- ۴۷ ◇ کاروان‌سراها برای چه منظوری ساخته می‌شدند؟
- ۴۸ ◇ اخلاق ایرانیان چگونه بود؟
- ۴۹ ◇ ژان شاردن که بود؟
- ۴۹ ◇ سازمان سیاسی - اداری حکومت صفویه چگونه بود؟
- ۵۰ ◇ رسم قرق کردن چه بود؟
- ۵۱ ◇ چگونه ایرانیان با تلسکوپ و سمک آشنا شدند؟
- ۵۲ ◇ دآوری و مجازات مجرمان در دوره صفویه چگونه صورت می‌گرفت؟
- ۵۲ ◇ چيگين‌ها چه کسانی بودند؟
- ۵۳ ◇ خوش‌نویسان بزرگ عهد صفوی چه کسانی بودند؟
- ۵۳ ◇ بزرگ‌ترین نقاشان عصر صفویه چه کسانی بودند؟

۵۴.....فروپاشی صفویه.....

- ۵۴ ◇ چرا پس از شاه عباس کبیر، دولت صفوی رو به انحطاط نهاد؟
- ۵۴ ◇ شاه عباس دوم برای احیای عظمت صفویان چه کرد؟
- ۵۵ ◇ چرا برنامه حفر تونل کوه‌رنگ به زاینده‌رود به انجام نرسید؟
- ۵۶ ◇ آخرین پادشاهان صفوی چه کسانی بودند؟
- ۵۷ ◇ چگونه تجارت خارجی ایران رو به تنزل نهاد؟
- ۵۸ ◇ دولت صفویه چگونه سقوط کرد؟

پیشگفتار

عصر صفویان را می‌توان آغاز دوران جدید در تاریخ ایران دانست. سرزمین ما پس از قرن‌ها از استیلای بیگانگان رها شد و نخستین دولت ملی و مستقل در کشورمان تأسیس شد.

دولت صفویان تشیع را مذهب رسمی کشور اعلام کرد: ایران در این دوران به کشوری قدرتمند تبدیل شد؛ و این آغاز یک دوره رقابت و کشمکش طولانی با امپراتوری ترکان عثمانی بود که می‌کوشید بر سراسر جهان اسلام فرمانروایی یابد. این کتاب از مجموعه «چراهای تاریخ ایران» می‌کوشد تا برآمدن دولت صفویان، شکوفایی و عظمت و در پایان سقوط آن را بررسی نماید. چگونه طریقت صفوی در ایران پدید آمد و بر یک جنبش سیاسی مسلحانه تبدیل شد؟ چگونه مذهب تشیع در ایران رسمیت یافت و چه آثار و پیامدهایی در فرهنگ، ادبیات و هنر کشورمان داشت؟ روابط ایران با دولت‌های اروپایی چگونه شکل گرفت و چه دستاوردهایی داشت؟ چه عواملی موجب رشد و شکوفایی هنر و معماری ایران در عصر شاه عباس اول شد؟ و چرا این امپراتوری قدرتمند در اندک زمانی پس از شاه عباس در ورطهٔ سقوط افتاد؟ این بخشی از مجموعه چراهایی است که در این کتاب مورد بررسی قرار می‌گیرد. نویسنده می‌کوشد با بهره‌گیری از متون و منابع تاریخی و با بیانی ساده پاسخی مستدل و مستند برای آنان بیابد. امید است این نوشته مقدمه و پیش‌درآمدی بر مطالعات جامع‌تر و دقیق‌تر جوانان علاقه‌مند به تاریخ و تمدن سرزمین عزیزمان ایران باشد.

مقدمه

پس از فروپاشی امپراتوری ساسانی سرزمین ما ایران در حدود نهصد سال از استقلال سیاسی و وحدت ملی محروم بود. در این دوران کشور ما تحت لوای خلافت اسلامی تحت سیطره اعراب درآمد. هرچند گاه خاندان‌های نیمه‌مستقل ایران حکومت‌های محلی وابسته به خلافت را تأسیس و بر قسمتی از ایران حکومت می‌کردند. پیش از چیرگی ترکان بر جهان اسلام (قرون چهارم تا هفتم هجری/دهم تا سیزدهم میلادی) دولت‌های ترک‌تبار همچون غزنویان و سلجوقیان بر ایران حاکمیت یافتند. تا اینکه تاخت‌وتاز مغولان آغاز شد. ایلخانان مغول و در پی آن تیمور لنگ که خود را وارث چنگیز می‌پنداشت، سلسله تیموریان را تأسیس کرد. چندی نیز دولت‌های قبیلای آق‌قویون‌لو و قره‌قویون‌لو بر قسمت‌هایی از خاک کشورمان فرمان راندند.

در سراسر این قرون متمدنی فرهنگ ایران زنده و پویا، هویت خویش را حفظ می‌کرد و به بیگانگان شیوه زندگی متمدنانه، هنر و فرهنگ می‌آموخت. در این دوران پرتلاطم ایرانیان آزادی‌خواه و وطن‌پرست برای رهایی سرزمینمان پرچم قیام برافراشتند؛ مانند قیام بابک خرم‌دین در آذربایجان و سرداران در خراسان؛ اما استقلال سیاسی و وحدت ملی ما تحقق نیافت و قیام آنان در خاک و خون سرکوب شد.

ظهور دولت و امپراتوری عثمانی در قرن نهم و پیشرفت تدریجی آنان بر سراسر آسیای صغیر و سرزمین‌های شرق جهان اسلام می‌رفت تا ایران را نیز بخشی از قلمرو امپراتوری خود نماید؛ اما ظهور دولت صفویان به ناگهان وضعیت دیگری را رقم زد. رهبران جنبش صفویان توانستند شور مذهبی و عواطف دینی شیعیان را با روح حماسی و آرمان ملی ایرانیان درهم آمیزند و نخستین دولت مستقل ملی ایران را در سال‌های نخست قرن دهم (شانزدهم میلادی) را تأسیس نمایند.